

LA RENAXENSA,

PERIÓDICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

SURT LOS DIAS 10, 20 Y ÚLTIM DE CADA MES.

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ.	REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ.	RECLAMS.
Tres mesos. 9 Rals.	Carrer de Jerusalem, n.º 32, primer pis.	Los subscribers per ratlla. . 1/2 Ral.
Al estranger, tres mesos. . 13 »		Los no subscribers per id. . 1 »
Ultramar, tres mesos. . . 18 »		Passant de 10 ratillas, á preus con-
Un número sol. 1 »		vençionals.

SUMARI.

Ahont deu anar la literatura catalana; per *Àngel Guimerà*.—Consideracions sobre la música de *Faust*; per *Victor Gebhardt*.—Per la Pàtria (poesia); per *Francesch Ubach y Vinyeta*.—Laboratori del pagès; per *Lluís Justo y Villanueva*.—Castas espinas (poesia); per *Maria Josepha Massanés*.—Lo Castell de Vilatorra; per *Joaquim Salarich*.—Mas il·lusions (poesia); per *Ramon Puig y Durán*.—Inventari de la Tresoreria de la Séu de Girona; per *Fidel Fita*.—Perpinyà per Aragó (poesia); per *Falip Pirozzini y Martí*.—Bibliografia; per *Francisco Mi-quel y Badia*.—Novas.

Folletí.—A la voreta del mar (opereta); per *Damàs Calvet*.—Historia de Banyolas (continuació); per *Pere Alsina*.

AHONT DEU ANAR

LA LITERATURA CATALANA.

Si despres de girar los ulls enrera y fernos càrrech del grau de postració y olvit á que eran entregadas las catalanas lletras parem esment avuy dia en sa preponderancia y robustesa nos convencerem de que no tota la generació actual creix enmollida y que encara, dant temps al temps, será un fet lo complet desvetllament de la Pàtria.

Allá ahont hi ha hagut prou forsa de voluntat y prou sabiesa pera aixecar d'entre mitj dels obstacles sens nombre que 'ls odis y la enveja arreu escamparen una literatura tan florida y espléndida com ja la nostre 's manifesta, de segur s'hi ha de trobar mes sava sanitosas, mes amor á la terra, si 's vol, que tot inconscient estiga prompte á donar vida y forsa á la idea que com á llevar una mà experimentada vulla escampar en ella. Y dat qu'es aixis nos preguntem nosaltres: ¿Qui, si no las lletras poden esser eixa mà benefactora que guihi á Catalunya pel camí de sa perduda felicitat y grandesa? ¿D' ahont sino de la llengua patria poden eixir aquellas divinals paràulas, aquell *álsat Llützer* que, deixondint los cors, fassi esclatar per tot l'esperit de la terra, lo sant esperit que ja al comens de la centuria al trepitj del Cèssar francés va adressarse amenassant de las corcadas tombas de nostres avis?

La literatura catalana estimada com ha tornat á ésser per tothom, desde 'ls Pirineus y vehinas illas

finis mes enllá del Ebro; tractada ab tot lo respecte y consideració á que son mérit l' ha feta digne per sa germana y hoste de casa nostre, la parla de Castella; no sentint ja 'l pes de las cadenas que en altres dias tant l' afeixugavan disposa d' un camp immens ben assahonat y verge encara hont encarnar enlayradas y nobles ideas que 'ns regenerin y 'ns dignifiquin. Mes pera assó es indispensable que l' amor á la Patria, que 'l sant amor á Catalunya, manifestantse en nosaltres mes poderós que las passions vils y mesquinas fillas d' un mal entes orgull, que perden sempre las causas mes justas, uneixi totas las voluntats fent trevallar ab igual propòsit á tots aquells que donan vida y honra á nostra literatura.

Si ab la cooperació de las personas mes eruditas se lograva formar una academia de la llengua ahont las distintes escolas que 's manifestan avuy tant intransigents en nimietats que per res atanyen á fonamentals ideas se conformessen, despres de discussions sabias y desapassionadas, á tot alló que las rahons donessen per mes acertat y lògich; si 's fomentavan encara mes los certámens literaris, fent acudir á sas festas no sols las classes mes escullidas de la societat sino totas en general sens eixas distincions sempre ofensivas, y en ellas, ab las galas y brillantor de la poesia, se traguessin ben de relleu las virtuts cívicas de nostre poble, encaminantlo per bona via al mateix temps que encoratjantlo y corretgintlo; si's posava en mans de la tendre infantesa, ja sia en los estudis, ja fins en la falda de las mares llibres senzills de amenitat y fácil comprensió, de parla y esperit catalanesch que la preparás á entrar de ple á la vida per allá hont sos passats hi entraren; si s' invoquessin sovint en las táulas escénicas las ombras d' aquells reys, pares volguts de sos pobles, d' aquells sants tan agradosos á la humanitat com á Deu, d' aquells nobles y vassalls, menestrals y burgesos que gastavan la vida per la salut de la patria; si tot assó 's fes estem mes que segurs que l' esperit de Catalunya pur y rejuvenit, enjoyantse ab las galas que 'ns porta l' avansament dels segles, treuria ufanosa brotada tornantnos encara als dias de prosperitat, de independència y de glória.

Quan tot lo que havem apuntat se logri, puig caràcter y medis no 'ns faltan pera lograrho, quan Catalunya recobri en son esperit tota la robustesa que ja al cos la industria li ha donada podrem dir grat de nostra literatura, podrem dir que ha complert sa missió sobre la terra.

ANGEL GUIMERÀ.

CONSIDERACIONS

SOBRE LA MÚSICA DE FAUST, òpera de Gounod.

I.

Al acabarse 'l segle passat, succehida la mort d' en Mozart y d' en Haydn, succehí també l' acabament de l' estreta y antiga germanat en qu' estigueren las duas grans escoles musicals d' Europa, l' italiana y l' alemanya. Beethoven, Weber, Schubert, Mendelssohn y tots quants compositors s' adheriren á la revolució nomenada romántica ó nacional, s' apartaren no solzament del patrocini de l' antiga escola de Palestrina y Jomelli, sino fins de tota imitació de sas qualitats originals y de sos medis d' expressió, sent l' idea principal de la novella anteposar al art musical la veritat dramática, mirar avans qu' á la frase melódica á la expressió de la paraula, fil conductor del afecte del ànima.

Mal pensaria, empero, qui cregués per lo que havem dit que 'ls Italians, creadors de l' Ópera, s' haguessin proposat may un fi contrari, res d' aixó. Tots los mestres italians han volgut sempre seguir lo mateix camí, y ni per un instant se pot suposar que compositors com en Cimarosa y en Paisiello pensessin que la música d' una faula dramática no hagués d' estar del tot ajustada al caràcter dels personatges y á la naturalesa de las passions que 'ls mohuen. Aixó n' obstant, l' expansiu sentiment del públich italiá, sa exclusiva afició á la música vocal y l' admirable excelencia dels molts y grans cantors que llavors surtiren, havian sigut causa de que l' ópera séria degenerés en una lley ó mena de *cantata* que, contenint duas ó tres situacions contraposadas, era suficient per fer lluir la *bravura* d' un cantor. Lo qu' en dihem revolució rossiniana vingué després, y al aixecar lo drama líric italiá fins al punt en que avuy 's veu, al restablir ab sas obras immortals los furs de la veritat dramática, conservá las mateixas ricas y espléndidas formas, las feu encara mes brillants y superbas, ab má de mestre doná creixement y expressió á las ideas musicals baix tots aspectes, y mantení gran part del convencionalisme artístich que trová establert, divent encara afegirnhí qualcun no usat fins allavors com consecuencia de la nova combinació de las veus y de l' importància donada á las pessas concertants. Mentre tant l' ópera alemanya, fidel sempre al principi per ella proclamat en sa emancipació, aixó es, la

veritat dramática, empleava la música sols per profundisar mes y mes lo sentit del concepte parlat, fugia com d' una profanació de carregarse d' inmotivats adornaments, s' apartava de tot quant li semblava inútil convencionalisme, y deixava lo poema parlat en lo lloch primer y preferent. A causa de la abundancia y riquesa de sas formas podia esser lo sensualisme gorch en que s' englutís l' escola italiana; de l' alemanya, empero, poden esserho per lo rigorisme de sos principis l' extirpació de la idea melódica, l' inexactitut filla de exagerats escrúpuls, la vaguetat y la confusió.

Y en efecte, á l' escola alemanya dehuen pertanyer aquells qu' en esta época d' ara professan la monstruosa teoria que voldria estirpar del tot de la música l' idea melódica y portarla á sublimitats superiors al imperi dels sons y fins dels sentits y de l' inteligencia; noménanse *músichs del esdevenidor* y sostenint que no hi ha en armonías reglas absolutas sino que tot está reduhit á efectes que 's llegendiman ells mateixos des que serveixen per manifestar una idea, y ab l' escusa de no caure en la monotonía de las frases, presentan continuament formas no definidas y vaguetat perpetua. Volen ipretensió absurda! expressar ab un só 'l sentit de quiscuna paraula del poema y traduhir un drama paraula per paraula mitjansant las solfas; no vehuen que de massa escrupulosos se fan inexactes, que de massa voler esser clars se fan tenebrosos, que la música no deu imitar las paraulas sino interpretarlas, y que per fer sentir en música lo que aquellas dihuen, lo primer qu' ha de fer lo compositor es oblidarlas, per recordarse sols y penetrarse de lo que expressan, y repetirho ab intensitat major encara que no ab llur precisió, sent com son llurs medis del tot diferents. «La música, diu En Piferrer en son judici crítich del *Stabat* d' En Rossini, es lo complement de tota poesia; ahont lo llenguatge d' imitació d' aquesta acaba, comença 'l llenguatge d' expressió d' aquella. La música no 's serveix del vers sino com d' un motiu per fer mes sensibles sos cants ab l' aplicació, bastantli expressar l' impresió general de las situacions y dels grans cuadros de la naturalesa, lo tó y 'l caràcter total del fet, ja sia pel cantó de l' época, ja de l' historia, ja de sa elevació mes gran ó mes xica, y avans tot fer mes punyent la tendresa, la congoixa y la profunditat dels sentiments.» Idiomas, arts, tots tenen fixos llurs límits y fronteras y es temeritat y despropòsit volerlos confondre y traspassarlas.

Verament lo *Faust* de Gounod, per mes qu' en los primers temps d' esser conegut deyan cualcuns lo contrari, no té cap d' eixos defectes; ja llavors, en un períodich d' esta mateixa ciutat provarem de fer sentir mes y mes á tothom sa gran bellesa, y lo mateix volem fer ara després de nou anys que 'l coneixem, empresa molt fácil ja quan totes las prevencions s' han desvanescut y no hi ha mes que una veu per celebrarla. Avans, empero, prenentla com punt d' observació, farem cualcunas consideracions sobre 'l genre de música á que perteneix lo qual

servirá per aquest y l'...

Com cons... tadas y de... pessas mus... en la litera... la composi... esser posad... molt espec... llargas per... vé també... pals en cer...

las iguals... 'ls persona... tendresa, d... de cantar l... sable recita...

ó altra p... donchs, re... many: per... tots los po... litats nece... situacions... creu oblig... poeta las l... mostra ga... xich lluny... tan arias...

bé nosaltr... tan sols ó... sens enme... l' abundan... nasquen y... los sentim... personatg... re de mús... de formar... llur fals r...

possible... sa, aixís y... si sols se... jamay a... del art y...

Explicac... caràcters... mas itali... es la cur... xen desp... duran lo... minat co... aplicats;... vé dir qu... drian se... mes du... sitors d... motius;... hi pot... las idea... compla... poética... *Faust*: u...

servirà per notar las principals diferencias entre aquest y l'italià.

Com consecuencia de las formas per l'últim adoptadas y de la faisó precisa y exacta que dona á sas pessas musicals, es precepte quasi direm retòrich en la literatura dels pobles, que l'han adoptat que la composició d'una faula dramática destinada á esser posada en música, ha de subjectarse á regles molt especials. Convé que las situacions sian prou llargas per donar lloch á las árias, duos, etc.; convé també reunir los coristas y 'ls papers principals en certas escenas, fent que tots diguen paraules iguals ó semblants quan menys; es precis que 'ls personatges comensin expressant sentiments de tendresa, de tristor ó de certa intensitat al objecte de cantar l'*andante*, y que després, dit l'indispensable recitat, se deixen arrebatar per l'amor, l'ira ó altra passió fins á entonar la *cabaleta*. Ara, donchs, res d'aixó succeheix en lo genre dit alemany: per ell serveixen per esser traduïts en sons tots los poemes, mitjansant que tinguian las cualitats necessaries al drama parlat; aixís expressa las situacions curtes lo mateix que las llargas; no 's creu obligat á las pessas concertants sino quan lo poeta las hi proporciona, y encara allavors no s'hi mostra gayre disposat considerantlas com un bon xich llunyanas de la veritat; sos personatges no cantan arias y duos, en lo sentit que 'ls italians y també nosaltres donem á eixas paraules, sino que cantan sols ó acompanyats y aixó sens forma obligada, sens enmotllarse á midas ja fetas, resultant d'aixó l'abundancia y curtedat dels *motius*, y que aquestos nasquen y varien á proporció que naixen y varien los sentiments, los conceptes ó la situació moral dels personatges. Fora tot convencionalisme: diu lo genre de música alemanya, y encara que Deu nos guart de formar al mitj dels *iconoclastas* de l'art que ab llur fals rigorisme acabarian per destruirlo á esser possible foragitar de l'ànima l'aspiració á la bellesa, aixís y tot creyem molt just y artístich aquell crit si sols se proposa treure convencions d'escola, pero jamay aquellas primeras convencions, fonament del art y sens cap dubte grans veritats.

Explicat queda ab lo dit y fins justificat un dels caràcters que 'l nostre públich, acostumat á las formas italianas, endressá á la música de *Faust*, aixó es la curtedat dels *motius*, qui, molts s'extingeixen després de pocas notas. Fill es aixó de que sols duren lo temps que 'l personatge pensa ó diu determinat concepte ó que persisteix l'acció á que son aplicats; mes, valdament sia aixís com ho es, convé dir que en general fins en las situacions que podrian sens perjudici de la veritat escénica esser de mes duració no son aficionats los moderns compositors dramátichs alemanys á allargar massa 'ls *motius*: dominats per llur idealisme, crehuen que hi pot haver sensualisme en l'amplificació de las ideas musicals, y expressadas qu'estas sian, se complahuen deixant á l'ànima en certa vaguetat poética. Exemple sia 'l *nocturno* del quart acte de *Faust*: un compositor italià á qui l'inspiració ha-

gués dictat aquella admirable idea, l'hauria estirada y filada fins á ferne un coro magnífich; Gounod no ha fet qu'expressarla ab tota sa originalitat y puresa, sens guarniments ni amplificacions. Los italians, á mes de fer sentir á l'ànima la sensació artística, l'acompanyan, la condueixen y la galejan fentli veure per mil costats l'idea que l'ha cantada; 'ls alemanys no passen de lo primer, y volen que l'ànima gosi sola per las regions á que l'han aixecada.

Després de lo dit, en va seria afegir que, segons la nostra pensa y sentiment, lo genre de música á que lo *Faust* apartany es mes artístich, mes estétich, mes ideal y está també mes dins la veritat que l'italià á qu'estem acostumats. Diem ara qualcuna cosa de l'ópera que ha sigut motiu d'escriure las anteriors consideracions y vejem si ha expressat be y cabalment lo gran é interessant cas que ha pres per argument. Aixó ho farem en altre article.

VICTOR GEBHARDT.

PER LA PÀTRIA.

Paráu, guerrers indómits,
paráu del batallar la fúria ardenta
y de la lluyta al bremolar *salvatge*
seguesca 'l cant del trovador planívól,
que 'ls ulls al entorn jira
y llágrimes bebent plany y sospira.

Paráu; de sanch sodolla
la terra que 'us sósté, nudreix les plantes
que 'n ella arrelan de mortals matzines;
desertes son les llars, deserts los temples
y va per les montanyes
cridant la mare al fill de ses entranyes.

Paráu; cendre y ruïnes
les viles avuy son que populosos
eran ahí del estranger la enveja,
de fum vetlla l'espay sarja atupida
y mostran camps y eres
del carro de la guerra amplex roderes.

Ay Deu! jo que una á una
les llágrimes al cor me sento caure
que de la pàtria per los ulls desbotan;
jo que dels órfes la cridoria sento,
la veu ronca y llunyana
del bronze destructor y la campana;

Jo que ab lo cor la estimo;
jo que per ella generós daria
la sanch ardenta que mes venes ompla,
la vida d'aquest mon y potser l'altre...
dels fills abandonada,
la tinch de veure á son doló entregada!

Cayguda la garlanda
y en mîg del erm, ab son torment á soles,
de Déu clama socors llevant los braços;
mas ni en lo vent que sos cabells embulla
y son mantell esqueixa,
un echo de consol trova á sa queixa.

Recorda per mes pena
d' aquella rassa en altre temps tan digna,
la fama qu' heretá, l' amor perduda;
de planes y serrats l' ufana pompa,
les flors que cada dia
á garbes, reu á reu per tot cullia.

Recorda aquelles hores
que prop la llar tan dolçament fujiren,
les festes de la hermita; les ballades
hont de les nines per l' amor encesa
l' alegre fadrinalla,
feya parlar al tamborí y la gralla.

Les glories de deù segles
ab fus, trident ó rella conquerides;
de flors y d' olivera les coronas;
cansons y llibertats del mon enveja,
reliquies per la mare
que may tingueren prèu, perdudes ara!

Oh Deu, llavors l' home,
encesa encara la divina espurna
del saber vostre que 'n son cap posareu,
creya y sentia y estimava á l' hora,
y ab vostre nom als llabis
la patria honrava y lo casal dels avis.

La pau era sa gloria,
llorers los fruyts que ab son treball cullia,
y si vencentse á sí mateix guanyava
batalles á son cor alguna volta,
la pátria li sonreya
y obert lo cel á la esperança veyá.

Avuy poblan los ayres
sospirs y greus gemechs; en fera lluyta
germans contra germans brandan lo ferro
cercant enfellonits y coratjosos,
Cains tots ells, ferirse
y en sanch d' un nou Abel les mans tenyirse!

Ningú al clam de la pátria
amolla de les mans l' eyna homicida,
ningú de son dolor á aixugar corra
les llágrimes de fel, lluytant segueixen
tot fent en son deliri
ciutats, viles y camps un cementiri.

No veuenh allá enlayre
son bech esmolá 'l corb en una roca,
ni als rius ones rodar de sanch tenyides,
ni boscos y casals en flama encesos,
ni de la fam la vesta,
ni l' ombra descarnada de la pesta.

Paráu, guerrers indómits;
llençau lo ferro matador y á l' hora
obriu los ulls; ja del Senyor estesa
la má flameja 'l llamp de la seva ira,
ja per l' espay rodola
lo tro de son enuig, ja 'l mon tremola!

Mudèu en goig la pena
rendint lo ferro y desarmant sa destra;
demá tornarèu veure, penadintvos,
al camp espigues, á la serra pámpols,
y poblarán los ayres
remors y besos, y cansons y flayres.

La pátria entre sos braços
als fills estojará mentres, alegre,
la pau, á dojo abocarà á sa falda
los fruyts de son amor, y una veu tendre
vos parlará, xamosa,
d' aquella gloria que aquí 'l mon no 's gosa.

Mas qué he de veure?... encara
los braços no 'us obriu los uns als altres!
no teniu cor!... Oh Deu, qui nova volta
un pas done tan sols de la discordia
seguint la estreta via,
qui done un altre colp, malehit sia!

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

LABORATORI DEL PAGÉS.

APARATOS PERA DETERMINAR LA RIQUESA EN SUCRE DEL MOST.

(Continuació.)

3.er Determinació de la quantitat de sucre continguda en lo most per reaccions químicas.

Pot determinarse la riquesa del most en sucre fundantse en que sempre y quan una dissolució cúprica alcalina se fa bullir ab altra que continga sucre de raim, desapareix lo color blau característich de la primera, precipitantse completament lo coure en l' estat de óxit cuprós.

Segons Feling, comensarem preparant la dissolució normal de la sal cúprica. Per aixó pendrem:

Sulfat de coure cristallinat.	40 gr.
Aygua, uns.	160 »

Y disoldrém. De altra part se prenen:

Tartrat neutre de potassa.	160 gr.
----------------------------	---------

Aygua la suficient pera disoldre esta sal.

Aqueixa dissolució se barrejará ab la primera.

Al tot s' hi afegirà després:

Lleixiu de sosa de la densitat de l'12, de 600 á 700 grams.

Per fi, se farán ab lo producte y l' aygua destilada necessaria 1154'4 centímetres cúbichs d' esta dissolució normal, treballant á la temperatura mitja de +15° centígrados. Lo litro (los 1000 c. c.) de esta dissolució conte 34'650 de sulfat cúprich, los quals necessitan 5 grams de sucre de raim sech pera precipitar tot lo coure, en estat d' óxit cuprós; ó, si 's vol, 10 equivalents de dit sulfat=1247'5 necessitan 1 de sucre de raim=180 pera que 's precipiti tot lo coure al estat mencionat d' óxit cuprós. En efecte: $34'650 : 5 = 1247'5 : 180$, ó be $6'93 : 1$. Segons lo qual 10 c. c. de dissolució normal de coure corresponen á 0'050 grams de sucre de raim sech.

Una vegada preparada la dissolució normal, res mes fácil que la práctica ó l' ensaig pera determinar lo sucre contingut en lo most qu' ensajém. Se pren un pes dat del mateix y 's dilueix en un vo-

lum conegut d'aygua, de manera que la dissolució resultant no continga aproximadament mes que 1 per 100 de sucre, de modo que, per exemple, 10 grams de such de raim ó most serveixen llavors pera formar 200 c. c. d'aquest líquit diluït. Per altre costat se prenen 10 c. c. de dissolució normal de coure en la bureta fig. 5 ó 6, se 'ls hi afegeix 40 c. c.

Fig. 5.^a-Bureta
inglesa.

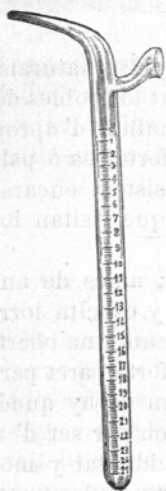
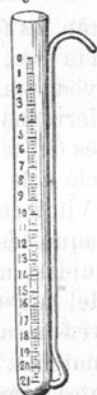


Fig. 6.^a
Bureta de
Gay-Lussac.



d'aygua en una capsuleta de porcellana ó en un vas de vidre acomodat, de una capacitat quan menys sèxtupla: se posa á bullir en la càpsula y ab la làmpara fig. 7, y se li afegeix de la primitiva dissolució

Fig. 7.^a-Càpsula y làmpara per bullir.



assucrada ó del such extés en aygua per medi de una bureta la quantitat necessaria fins que tot l'òxit cúprich se haje precipitat en estat d'òxit cuprós. La precipitació d'aquest s'anuncia perquè 'l líquit se enterboleix desde un principi presentant una tinta verdosa, que bullint continuament pren diferents matisos de vert y bru fins que per fi la pols que 's reuneix en lo fons presenta un color vermelló, que 's el del òxit cuprós. S'hi afegeix, donchs, dissolució del such en nous temps y fraccions mentre se veu en lo líquit lo color blau que marca la sal cúprica. Pero la millor senyal consisteix en afegir al líquit que ha depositat en son fons

l'òxit cuprós roig, y que ja no presenta un to blavench fàcil de reconeixre, algunes gotes mes de such diluït; si encara conté alguna cosa de sal cúbrica per reduir, se veu apareixer desseguida com un nuviolet ó lleuger enterboliment de color groch clar, característich del hidrat de òxit cuprós que, per la ebullició, passa á òxit anhidro de dit color roig de foch ó aurora. Dehuen, donchs, renovar-se per temps y ab cuydado las adicions de petites quantitats de líquit assucrat, mentres se note l'aparició de dit enterboliment, y continuarse després l'ebullició com al principi, sent d'advertir que al final de l'operació es quan se reuneix mes prompte al fons l'òxit cuprós anhidro, quedant lo líquit que sura pel damunt transparent en breus instants. Y com per aqueix simple aspecte físich no fora fàcil tal volta coneixer quan l'operació ha arribat á son terme, es preferible separar una gota del líquit transparent, neutralisarla ab un poch d'àcid nítrich y tractar després lo líquit ab el ferrocianuro (prusiat) potássich, pera reconeixre lo menor vestigi de sal cúprica per el precipitat ó coloració de un castany fosch que allavors se presenta, en lo cas de que existeixi encara un poch de sal cúprica.

Acabada la reducció de tot l'òxit cúprich res mes fàcil que saber lo sucre de raim contingut en la dissolució que del mateix hem empleat. Suposat qu'hem vist que pera obtenir aquest resultat ab los 10 c. c. de dissolució ó líquit normal se necessitan 0'050 de sucre de raims, està clar que en la dissolució consumida s'hi troba esta fracció del principi assucrat. Y alashoras, si dels 200 c. c. del líquit qu'hem preparat ab los 10 grams de most, sols se n'han consumit durant aquesta operació 40 c. c. el total del sucre contingut en estos estará indicat per las dos proporcions següents:

Si en 200 centímetros cúbichs hi ha 10 grams de most en 40 c. c. que se han gastat quant hi haurá:

$$200 : 10 :: 40 : x = 2 \text{ grams de most.}$$

Si en 2 grams de most hi ha 0'05 de sucre, en 1000 ó sia en un kilógram de most quant hi haurá:

$$2 : 0,05 :: 1000 : x = 25 \text{ grams de glucosa ó sucre de raims}$$

Si en lloch de trevallar per pes 's hagués de trevallar per volum lo resultat seria 'l mateix.

Notis be que ni el tanino, ni la pectina, ni 'l mucilach ni cap altre de 'ls varis cossos orgánichs continguts en lo such del raim, afectan en lo mes mínim los resultats que s'acaban d'indicar. Lo most tractat previament pel acetat básich de plom pera precipitar dits cossos etc. dona la meteixa riquesa sacarina qu'avans d'efectuarse dita operació.

Preus dels aparatos que 's citan en esta llista en casa del óptich D. Frederich Font, successor de Taylor, Rambla del Centro, n.º 17.—Barcelona.

Areómetros Beaumé de vidre.	8 rls.
Pesa-mosts de id.	8 »
Id. id. de melchor.	60 »

Gleuconómetros.	10	rls.
Densímetros de Gay-Lussach.	»	»
Cápsulas porcelana de 16 á 18 cents.	24	»
Matrás crestall cabuda de un litro.	26	»
Lámparas metall ab tres peus y sostenidor.	24	»
Buretas Gay-Lussach divididas en mitjos cents. cúbichs.	34	»
Id. id. id. en décims de cents. cúbichs.	38	»
Id. id. id. en quints id. cúbichs.	36	»
Id. inglesas id. en cents. cúbichs.	36	»
Id. id. id. en décims.	40	»
Id. id. id. en vigéssims.	46	»

Preu del licor Barreswill en la farmacia de la Trinitat, á cárrech del Dr. Canudas, carrer de la Llibertat, núm. 20.

Ampolleta de 1 lit.	30	rls.
Id. 1/2 »	16	»
Id. 1/4 »	10	»

LLUIS JUSTO Y VILLANUEVA.

CASTAS ESPINAS.

Saps, Ramellera hermosa,
Per qué, contenta,
Sempre com las flors mostrás
Ta cara fresca?
Perque tu, nina,
Ets poncella á qui guardan
Castas espinas.

—
¡Ay! quantas papallonas
Te fan l' aleta,
Com si fossen tas galdas
Rosas vermellas;
Cuydado, Noya,
Puig venen, fiblan, fujen,
Y may mes tornan.

—
Ramellera disposta
Mata eixa oruga
Que per ta ma nevada
Poch á poch puja;
¿No veus, mesquina,
Que sa baba argentada
Los rams mustiga?

—
Esquivat pressurosa
Las drollas vespas,
Que al entorn de tos llabis
Burinotejan
Perque es mes dolsa
Que mel de sajolida
La de ta boca.

—
Com en las toyas lligas
Brancas diversas,

Mil voluntats esclavas
Tindrà la teva
Mentres que, activa,
Conservi ta hermosura,
Castas espinas,

MARIA JOSEPHA MASSANÉS.

LO CASTELL DE VILATORTA.

Pochs serán los forasters y fins naturals d'aquesta encontrada que, recorrent los pobles del entorn, no hagian vist y també examinat d'aprop los històrichs enderrochs d'una fortalesa ó palau árabe, que al través del temps subsisteix encara pera cridar la atenció dels viatjers que visitan lo poble de S. Julià de Vilatorta.

Forman aquestas ruinas, amés de antigas parets ja derruidas, una alta y esbelta torre que en son costat del mitj-dia presenta una obertura desigual al través de sa recta y forta paret per la cuals' entra á la mateixa, que es un espay quadrangular de vintycuatre pams de llarch per set d'amplaria. Fora d'aquesta obertura accidental y moderna no s'observa altre finestra en cap de las quatre parets que forman dita torre; solzament en mitj de la volta que la tanca en sa part superior, se hi veu practica una obertura, que es la única que podria donar entrada á un poch de llum y d'ayre necessari pera la respiració dels infelissos allí tancats. Di-hem aixó perque una tradició molt arrelada en lo pais l'ha donada en anomenar á aquella llóbrega estancia «calabosso del castell» y «presó de la Primpcesa.»

També s'conserva á occident una sólida y atrevida paret d'una gran sala ó pessa d'armas; hi donavan pas á la llum amplas finestras colocadas en lo arrancament de la volta, la qual, com la paret, es feta ab pedras picadas y colocadas en lineas horisontals y paralelas.

En la part oposada, ó sia en lo sud-est s'alsa altre paret molt forta en lo gruix de la qual s'obria una escala de pedra treballada ab molt gust y que duya á la miranda ó terrat, lloch ahont hi debian estar apostats los guaytas dels serrahins duenyos y senyors per algun temps d'aquesta rodalia.

Un fosso ample obert per l'art ó per la naturaleza separa aquestas ruinas del cim immediat de la serra en que estava la fortalesa.

Si l'observador col·locat en aquell elevat punt de vista gira 'ls ulls al poble de Vilatorta, que s'troba á sos peus en la direcció del nord-est, fixará sa atenció una casa molt antiga situada en lo centre de la població; y si baixant de la serra, passant per sobre las ruinas qu'habem descrit, se dirigeix al carrer de Montseny, veurá d'aprop aquell edifici que encara conserva sa finestra ampla ab adornos arabescos y la pedrera recordant sa filiación mahometana.

Un edifici així mitj de altres s'ariament cridat y del versat com nos la ha las llegendas y

No ho sentim del castell nos verge, que ab manava socors á sa Mare Vergí fiansa. La història nat nom á la p es molt llastim teres per nostra especialment a

—Anem, Fátima sol ha corregu estem molt llun

—Beatris, ¿p Fátima? ¿no s' tiana? ¿ignora digueres tu qu sona aquest no indescriptible; inefable: mira me anomenis.

—Donch bè, balls han repo

—No tinguís la lleugeresa d castell. ¡Estich siga, tal volta,

quant vas pati

estar inquiet q

es lo presagi d

una desgracia

table, aquell s

vares referir l

obrá en lo va

ra, (1) y avuy

neyta imatge.

Jo no sè si a

que á mi, lo q

ra que mora,

ciada cara de

en mon inter

benestar y de

tra dona. Si

postraria á so

tiana.

—Lo dia en

sareu la mort

—¡M' estim

(1) FELIU. A

Un edifici aixís gran, de estil pur arabesch, en mitj de altres moderns y mes mesquins deu necessariament cridar la atenció del anticuari, del erudit y del versat en los estudis arqueològichs, aixís com nos la ha cridada á nosaltres purs aficionats á las llegendas y tradicions històricas.

No ho sentim. En lo fondo del llóbrec calabosso del castell nos ha paregut veurer á una interessant verge, que ab las mans alsadas envers la volta demanava socors á un Deu que no era 'l de sos pares y á sa Mare Verge en la que tenia posada tota sa confiança. La historia d' aquesta primcesa que ha donat nom á la presó que banyaria ab sas llàgrimas es molt llastimosa pera deixar de ser llegida ab interès per nostras bellas lectoras, á las qui dedicam especialment aquesta llegenda.

I.

FÁTIMA.

—Anem, Fátima, deixem aquest lloch deliciós; lo sol ha corregut ja dos tersos de sa carrera y encara estem molt lluny de vostre castell.

—Beatris, ¿per qué t' empenyas en anomenarme Fátima? ¿no sabs que ab lo desitj y 'l cor so ja cristiana?, ¿ignoras que 'm dich Maria? Desde que 'm digueres tu que Maria significava *estrella del mar*, sona aquest nom en mas orelles com una armonia indescriptible; al pronunciarlo sento una alegria inefable: mira, sempre que estiguem solas vull que me anomenis Maria, sempre Maria.

—Donch bè, Maria, es precis que marxem, los caballs han reposat ja, vostra guardia se impacienta.

—No tinguis por, nostres caballs traspasarán ab la lleugeresa del llamp las serras que 'ns separan del castell. ¡Estich aquí tant bè! ¿Sabs Beatris, que avuy siga, tal volta, lo dia mes felis de ma vida? Tu sabs quant vas patir ahir; sentia aquella especie de mal-estar inquiet que no s' esplica y que moltes voltas es lo presagi d' una catástrofe, lo pressentiment d' una desgracia: pera disminuir aquell mal insoportable, aquell sufriment que tant me martirisava, me vares referir lo nou miracle que la Verge del Coll obrá en lo valent guerrer catalá, Benet de Cabrera, (1) y avuy me he postrat á las plantas de la beneyta imatge, en la capella que se está construhint.

Jo no sè si als cristians los succeheix lo mateix que á mi, lo que si puch dirte es que al besar, encara que mora, sa bonica ma y al contemplar la agraciada cara de son Fill Divinal, he sentit vessarse en mon interior com un sentiment inespliable de benestar y de fortaleza que m' ha convertit en altra dona. Si mon pare estigués en Catalunya me postraria á sos peus y li diria que vull ser cristiana.

—Lo dia en que digueu aixó á vostre pare li causaren la mort.

—M' estima tant! no crech que s' oposi á ma vo-

luntat, á mes de que no mostra ja tanta feresa com avans contra 'ls cristians; ara ell mateix viu en la cort de França y está negociant un contracte ab Carlos anomenat per 'ls cristians lo *magno*, per la magnitud de sas conquestas (1). Tè pau ab tots los castellans. Tu mateixa veus la tranquilat ab que visch en mon aymat castell, rodejada de cristians, ahont me considero tan segura com en mon palau de Barcelona, guardada per las cimitarras de nostres tropas.

—Y mes estimada també; aquí tothom vos vol; los cristians pobres venen á vos ab mes confiança qu' á altres castellanas altivas de llur religió, ¡sou tan senzilla! ningú diria que siguesseu filla de reys.

—¿Ho creurás? mes que ser filla de Zatto, lo rey de Barcelona, estimo ser cristiana y anomenarme Maria. Y no creguis que aixó siguiu una exaltació de moment, no, fa temps, molt temps que aquesta idea estava arrelada en mon cor.

Pujem á cavall y caminant al pas vull parlar-te de mos sentiments y obrirte enterament mon cor.

A una senyal de Beatris, dos mossos las hi acostaren dos forts cavalls en los quals cavalcaren nostras hermosas damas.

—Era jo encara nina, mes per la edat que per la inteligencia que va comensar á desenvoluparse en mi de un modó prompte y extraordinari; per aquest motiu Zatto mon pare me estimava ab deliri y fixá son carinyo un tant capritxós en ma mare, aixecant-la al lloch de Walie, prostergant á quantas altras habian merescut dita gracia.

Los rencors y la enveja de las demás donas y esclavas del harem, per aquestas cens de ma mare creixian y jo no deixava de coneixerlos, puig que, creyentme menos experta, no se amagavan de manifestarlos en ma presencia. Ells me feren entendre que la vida de la muller mora es molt desgraciada; es una esclavitut continua sens esperansas de llibertat. Si una es aymada del espós, y aquesta es la millor suposició que podem fer, es esclava de sas mes petites accions per no perdre una estimació que la fa víctima de la gelosia, enveja y ocultas manyas de sas rivals despreciadas; si altre es preferida, alashoras es un infern lo que regna en lo interior de la esposa desgraciada; es convertida en un obecte vil que desprecia y profana un marit á voltas brutal é indigne de aquella dona.

Quants mes esforços observava en las donas de mon paré pera fer caurer á sa rival, tantas mes caricias y finesas desplegava jo pera conservar-la en lo favor; aixís es que ma mare que cifrava en mi sa posició, m' estimava ab deliri, fins ab frenesi; mon pare m' estimava també fins á la imprudencia. Dich aixó, porque en casi totas las lletres que enviava al califa de Córdoba Àbdherramen li parlava de la sua Fátima, de la filla volguda del Profeta, encenen en lo cor d' aquell guerrer vius desitjos de coneixer aquell tresor, obligant per aquest motiu á mon pare á que deixés nostre país y 's trasládés á la hermosa Andalusia.

(1) FELIU. *Anales de Cataluña*. Llib. VIII, cap. VI.

(1) PUJADES. *Crónica de Cataluña*. 26. IX, cap. 2.

A ma vista, á pesar de comptar solzament quinze abrils, me demaná á mon pare á fi de aumentar lo número de sas odaliscas.

Mos prechs y las llágrimas que mos ulls vessaren li feren compendre la imprudencia que habia comes y procurá esmenarla fentli veurer que jo era encara nina y que debia prepararme avans de rebre eix senyalat obsequi d' un soberá tan poderós. Convingué Abdherramen en esperar tres anys y 'ns senyalá per residència á Barcelona, qual govern entregá á mon pare.

Passaren los dos primers anys com una volada: á proporció que s' acostava lo termini fatal anava desapareixent ma alegria, ma vivesa s' apagava y las forsas m' anavan mancant; los metjes digueren á mon pare que ma mort era segura si no s' apartava la causa que debilitava aixis ma constitució física fins alashoras tan robusta y gallarda.

—¿Quina es, filla meva, aquesta causa? me preguntá un dia mon pare.

—¿Tant curta teniu la vista que no l' haguen encara reparada? ¿Ignoreu tal volta que s' acosta lo fatal termini en que Abdherramen demanará lo compliment de vostra paraula empenyada?

—¿Tal vegada 't negarás á ser la mes ditxosa...?

—Me nego á ser la esclava, la juguina, y, potser, la víctima d' un poderós. Sentó dintre de mi un sentiment de noblesa que no 'm deixa compartir ab altres esclavas las caricias d' un home; vostre Fátima es massa orgullosa pera formar part d' un harem.

Un llamp caygut als peus de mon pare no 'l haguera aterrat mes que mas paraulas pronunciadas ab to ferm y resolt.

—Fátima, tu 'm perts...

—No, pare, encara que 'm cregau nina, no ho só tant que desconegui vostra posició y no hagia estudiat lo modo de conservarvos en lo poder. Escoltau.

Abdherramen es un ambiciós, que posa á sos Walies segons convinguía á sos interessos. A vos os conserva aquí porque lo sapiguereu il·lusionar ab ma persona; quan m' haguera possehit, aquesta il·lusió potser se desvaneixeria y vos perdriau lo talisman que 'os sosté. Ja veyeu que aquest talisman es frágil, suposat que es una débil noya, ¿per qué no 'n busqueu un altre de mes poderós?

—¿Ahont trovarlo, Fátima meva?

—No vos impacienteu si 'os parlo ab franquesa.

En lo curt espay de temps que habitem en aquesta ciutat entre mitj de cristians, he observat mes fixesa en sa paraula, mes moralitat en sos tractes, mes certesa en sos juraments; per conta, donchs, de dependre d' un monarca alarb preferiria dependre del gran En Carlos, á qui pagaria lo tribut que pagueu al de Córdoba. Los habitants d' aquesta ciutat qu' ara sols vos consenten per la forsa de vostras cimitarras serian vostres millors amichs; ara sou un rey imposat, llavors seriau un pare voluntari, y si ara 'os temen despres vos estimarian. Ab vostre caràcter logriau ser benivolgut al inte-

rior y la protecció de 'n Carlo Magno asseguraria vostre govern malgrat Abdherramen y sos guerrers.

—Ben cert que'l Deu dels cristians donaria á mas paraulas gran forsa de convicció porque mon pare seguí 'l concell preparantse ja pera anar á Fransa y pactar ab lo gran En Carlos.

Fa dos anys qu' es fora, no pot esser lluny sa tornada ara que ha firmat ja ab l' invicte emperador lo pacte que 'l deixa rey de Barcelona, tenint per aixó de pagar á En Carlos lo tribut pactat.

Ja saps que llavors vaig perdre á ma mare y que per tal motiu lo palau de Barcelona que sols me feya esment d' objectes tan estimats encara que perduts pera sempre m' era una veritable presó y vaig resoldre venir á aquest castell de la corona de mon pare, hont passo 'ls dias felissos en ta bona companyia al temps que guanyo en la educació que ma mare posá á ton cuydado.

—Oh! tots los dias que passeu en aquest castell no son pas felissos; mes de un cop he sorpres guaytar en vostras satinadas parpellas una imprudenta llágrima, que ha trahit las alegres paraulas ab que procureu disfressar la pena que vostre cor fa trossos.

—La por de tenir que formar part del harem de Abdherramen, la perduda de ma mare y la ausencia de mon pare, son núbols espessos que enterboleixen lo cel seré de ma existencia.

—Me enganyeu, Maria, altre causa hi ha mes forta que las ditas...

—Es cert, Beatris; estimo, pero també ho es que so corresposta.

—Y que Abenasir....

—Mes baix, Beatris, que no 't senti nostra escolta. No 't creya sabedora d' aquest secret, y, ja que 'sabs, vaig á obrirte mes l' interior de mon pit. Estimo á Abenasir ab un amor inmens, de la manera qu' en nostre pais s'estima, ab un amor ardent, volcánich. Abenasir es fill del desert y participa en sos afectes de la impetuositat del simoun, de la feresa del lleó, de lasagassitat de la serpent. Quan se 'm figura veurer al meu amant catiu y agenollat á mos peus, tinch un orgull que 'm torna folla; pero quan passa per mon seny la idea de que aquest amor no es esclusiu pera mi, que altre pot compartir ab mi sos afectes... ¡Oh! alashoras pateixo cruelment, mon cor se fa trossos, mas ideas....

—Oh! deu esser alashoras quan vostres somnis son interromputs per las llágrimas, y vostra llengua indiscreta pronuncia lo nom que 'm voliau amagar.

Empero Abenasir sent moro voldrá tenir un harem....

—Me ha promes abrassar la religió cristiana porque l' un puga ser entera y exclusivament del altre... Beatris, reparas allá devant una nuvolada de pols que ve acostantse ab gran prestesa?

Ben cert, devant de nostras viatjeras s' aixecava una columna de pols formada per quatre vigorosos cavalls que á tot corre 's dirigian envers la comitiva que tranquilament feya via al castell de Vila-torta.

—Senyora, dig
que arribá prop
rers habian anat
vegeren com s' o
nió de tropas: l
va lo camí de
soldats de vostre
tirho á Abdul-As
tra, en tant qu'
dignament al en
Acabat lo men
cavall y corrent
torta.

Tan preocupat
pitjar lo marje
rialla irónica de
porta, no perme
acompanyavan.

(Seguirá.)

MA

Flor
Son la
Véure
Mes n
Las q

Tan
Llurs
Tront
Ja no
Per á

Tot
Las u
Las al
Las q
No 'm

Per
Sols r
M' ha
Per r
Llurs

Y r
Sense
Glate
Puig
Y pa

Es
Enca
Se m
Que
Torn

Sé
Y qu
Ab le
Peró
Per

—Senyora, digué un dels quatre cavallers aixís que arribà prop de Fàtima, alguns de nostres guerrers habian anat a la vehina ciutat d'Ausona, ahont vegeeren com s'omplia sa grandiosa plassa ab munio de tropas: lo guerrer que las comanda demanava lo camí de vostre castell. Cregueren que eran soldats de vostre pare y no s'aturaren fins a advertirho a Abdul-Asim, qui nos ha enviat en cerca vostra, en tant qu'ell prepara lo castell pera rebre dignament al enviat de nostre rey.

Acabat lo mensatge Fàtima ferí lo costat de son cavall y corrent tots a galop se dirigiren a Vila-torta.

Tan preocupada estava nostra heroína que al trepitjar lo marjepeu del castell no reparà la mitja rialla irónica de sos guardias, los que tancaren la porta, no permetent la entrada als cavallers que la acompanyavan.

JOAQUIM SALARICH.

(Seguirá.)

MAS IL-LUSIONS.

Floretas que mon cor guarda
Son las il-lusions en mi;
Véurelas creixer aguarda,
Mes no arriuan a la tarda
Las que ha vist naixe al matí.

Tantost lluhien llurs colors
Llurs tronchs se doblegan morts
Trontollant en la agonía;
Ja no haurian d'esser flors
Per a durar sols un dia!...

Totas moran! Van cayent
Las unas pe 'l plor cremadas;
Las altres se 'n porta 'l vent;
Las qu' encara van naixent
No 'm donan mes que punxadas.

Per mirall de mos enganys
Sols me restan llurs despullas;
M'han donat en tants pochs anys
Per recorts llurs grogas fullas,
Llurs punxas per desenganys.

Y mon cor que no pot viure
Sense ellas, quan una 'n cau,
Glateix per ferla reviuire,
Puig resta mort si n' es lliure
Y pateix si n' es esclau.

Esbatega ab llur alé
Encara que 'l matan ellas;
Se m' esfullan pero sé,
Que mentres viu lo rosé,
Tornan a brotar poncellas.

Sé que totas son mentida
Y qu' enmatzinan ma vida
Ab la fel dels desenganys,
Peró contaré mos anys
Per cada il-lusió marcida.

RAMON PUIG Y DURÁN.

INVENTARI DE LA TRESORERIA

DE LA

SÉU DE GIRONA

FET EN 1470 (*) (1).

Inventarium jocalium, caparum et aliarum rerum, que sunt in thesauraria Sedis gerunde sub custodia venerabilis thesaurarii; quod fuit hic manu propria ipsius continuatum et eternam rei memoriam.

Die xviii Januarii mccccclxx accepi ego petrus ferrarii thesaurarius ecclesie Gerundensis inventarium de omnibus jocalibus, capis et aliis rebus inventis in Thesauraria dicte ecclesie, quam discretus petrus pugades presbiter beneficiatus in dicta ecclesia, nomine Capituli, per absentiam dicti mei, dicti petri ferrarii, reterat, et clavem dicte Thesaurarie tenuerat. Et quia ego, dictus petrus ferrarii ipsam Thesaurariam et ejus officium per alium quam nomine petri pugades regi facere et eandem in manu mea habere volebam, descripsi omnia singulariter et distincte que in dicta Thesauraria inveni, prout sequitur; in quo inventario semper fuit presens dictus petrus pugades.

Primo inveni in dicta Thesauraria Quandam magnam thecam clausam duabus serraturis et duabus clavibus, in qua quidem theca sunt jocalia sequencia:

1. Primo in dicta theca erat una crux argentea deaurata *en dos trossos*, sive *pesses*, cum pede plano; quem pedem tenebant quatuor figure leonum et in superficie dicti pedis erant quatuor *hermalls*, in quorum quolibet erat una figura Evangeliste. Que quidem crux erat armaltata et in medio ipsius crucis erat unus *boto* argenteus deauratus cum quatuor *armalts*; et supra ipsum *boto* erant *dues branques* argenteae deurate: una a dextris in qua e(st) figura beate Marie de *armalt*, e *altre* a sinistris in qua e(st) figura beati Johannis armaltata. Et desuper ditas duas branchas era lo segon tros ó *pessa* de dita creu; en lo qual tros, ó *pessa* de creu, era lo crucifix de argent, en les spalles del qual havia un *hermalt* de anyell. E en la part dreta de la dita creu havia un *armalt* de nostre dona. E en la sinistra part havia un *hermalt* ab figura de sent Johan. E en la sumitat de dita creu havia hun *hermalt* ab figura de hun angel, o home, tenent en ma dextra tres claus e en la sinistra ma, corona. E deius los peus del dit crucifix havia hun *hermalt* ab figura de un home despullat tenint les mans junctas. E en la part darrera de dita creu havia sinch figures de homes de *armalts*; so es, una alt, altre baix, altre a part dreta, altre a la part squerra; la quinta stave al mix de dita creu amanere de Veronica de Jesuchrist, darrera la qual figura de Jesuchrist ha una concavitat dins lo qual es unida una placa de argent deurat, trencada al mix a manera de creu en mangol, lo qual se diu hi ha de la vera creu.

2. Item en la dita caxa atrobi altra petita creu de argent en dues *pesses*, ó *trossos*; dels quals *trossos* lo devall era de quatre peus, ó *branques* rodones ab hun botonet de argent de quatre angles al mix deurat antich. E la part demont era una petita creu deurada, duplicada a modo de creu de sent sperit, que sunt *due cruces*. E en cascuna se diu quey (ha) del fust de la vera creu.

(*) Publiquem est document com a apéndix de l'important treball que ha vist la llum en esta REVISTA baix lo títol de LOS REYS D' ARAGÓ Y LA SÉU DE GIRONA. Va anotat en lo fóllo 107 b.—114 b.

(1) Memorat en lo document xlv, 1. Pera major claretat y distinció numeraré ab *guarismes*, que no porta l'original, la série de las *cláusulas* dels objectes inventariats.

3. Item en dita caxa trobi una ymage de argent deurada, so es, lo cap e la corona e les spalles de una verge ab orla deurada; en lo pit de la qual ó cab es ha scriptura tal: *Nominada sum en fresinada per voluntat divina*; en lo qual cap ha una testa de cap de persona, quis diu es stat de sante eufresina.

4. Item en la dita caxa atrobi una gran copa d'argent odor ab son cubertor deurat armeltat, appellada la *copa de Carles maynes* (1).

5. Item atrobi en la dita caxa hun calzer dor ab se patena.

6. Item atrobi en dita caxa hun calzer de argent deurat ab la sua patena armeltada, fet de obre de exlevar en lo peu tan solament; en lo qual peu son tres ermalt; en la hun dels quals es la figura del crucifix Jesuchrist e santa Maria e sent Johan, e en laltre ermalt es la anunciacio, e en laltre es la figura de Jesuchrist resuscitat tenint creu en la ma sinistre e una figura de santa magdalena; as creu que fos de santa Magdalena. E en la pena del dit calzer son: en la part devant ha set ermalt, en la un es la ymage de la Magestat posant coroua sobre lo cap de la Verge Maria aqui staut. Et en laltre part, ha altres set hermalt; e en anyell qui sta al mix es la ymage del agnus dei.

7. Item en dit(e) caxe trobi un altre calzer de argent ab se patena deurat e armeltat ab lo crucifix ab senyals de *servos* (2) en lo calzer. La patena era armeltada de una part de set hermalt antichs, e en aquell del mix es la sedia de la magestat, enarcuida de algunes figures de homens petits; e en laltre part de la dita patena ha altres set hermalt antichs, quasi tots descoberts.

8. Item en dita caxa trobi hun altre calzer de argent ab se patena. Devant lo qual calzer ten solament en lo peu es obrat de obre denlevar, ab tres armalt: en la hun dels quals es lo crucifix, e en hun altre es la figura de s(en)ta Maria, en laltre es la figura de sent Johan; e en la sumitat del dit calzer deffora sont algunes letres. En la patena del dit calzer ha hermalt de la Magestat, circuyt de steles petites.

9. Item atropa en dita caxa una mitre bella de vellut vermell, ornada e obrada de sobre de perles petites e de argent deurat, e de pedres de diversos colos e de diverses hermalt de diverses *feysons*. E en la sumitat de la dita mitre, so es en coscun corn ha una glan grossete deurada. E a part derrera de dita mitre ha dues *senastres* (3), qui solien esser de fil dor, e son stats adobats e cuberts de vellut carmesi, pengans, obrats de perles menudes e de pedres de diversos colos e de hermalt de diverses feysons; e baix, pengen x trossets de cadenetes dergent deurades e deu costanells deurats qui pengen; e manquey hun hermalt; he manquey una pedra ab lo argent ahon devia star engastada, e mes un altre pedra.

10. Item atrobi en dita caxa una altre mitre de color de vellut vert, ornat dessus alt de orles de argent deurat ab dues pinyes de argent en lo cap de mont, ornat de quatre armalt rodons, so es, dos devant e dos detras ab perles entorn e ab *cenastre* antich ab ymagens de sants, so es una borra del dit *cenastre* qui devalle dalt a baix e devant e detras e circuex baix la dita mitra; e lo dit *senastre* es obrat de perles poquetes, de les quals ni fallen moltes de perles. E detras la dita mitra ha dos *cenastres* de fil dor antich, que son circuyts per los costats de dites perles, e baix ha sis ca-

nonets dergent deurats qui pengen en sengles cadenetes de argent deurades.

11. Item en dita caxa fou trobat dins una capsa de cuy-ro longa, quatre botons de perles, quis tenen ab dues treces de seda blauc ab quatre caps de argent. E mes hun collar dor fet per dona per portar al coll ab fullatges menuts e fulletes. E mes un altre collar brodrat de seda e dor ab moltes perles ab sinch ymagens: la del mig es la pietat; les altres a la part dreta de dita pietat es la verge Maria, a la part squerra sent Johan e sent Pere e sent Pau.

12. Item una capsa petita rodona de fust, en le qual trobi un *capmeu* (1) encastat en argent deurat, o en or ab xxi perles entorn fet a manera de fermall. E mes un altre fermall deurat, o dor, ab vuyt perles grosses qui pengen entorn: al mig es la ymage de sent anthoni armeltat a la una part, a la altre part una ymage de bisbe ab un libre en la ma. E mes en dita capsa he trobat un cordo de seda vermella, en que pengendos botons de crestall, hun gros qui sta pus alt, laltre petit qui sta pus baix, e quatre grans de argent petits ab un cor de ambre qui penge pus baix de tot.

13. Item en dita caxa havia una creu petita, trencada de argent deurat a(b) sinch pedres: dues verdes qui stan per los costats de dita creu; dues blaues, una alt, altre baix, e pus baix una morada ab algunes altres pedretes. Dita creu es de fust dintre.

14. Item un saquet, dins lo qual stan tres botons de crestall, hun gros y dos migenses, gornits de plata ab cordons vermells de seda.

15. Item en dita caxa havia un spill en ques met lo *corpus*, com se posa a la custodia major lo *jorn del corpus christi*. Es dergent armeltat ab alguns almalt ab senyal de roses vermelles: son tres armalt rodons petits e quant lonchs per los costats (2).

16. Item en dita caxa trobi hun calzer en xxviii pessas, qui es de *palera* (3) ab un albera de mossen mayol.

17. Item la crossa maior de argent molt fexuga en tres pessas ab los bastons armeltats, en la qual manquen moltes pedres.

18. Item en dita caxa dos bessins de argent petits per dar ayguemans: la hun te un cap de leo al costat, laltre no te res. Sclafats molt (4). Servexen com lo Sor. bisbe diu missa per darli ayguemans.

19. Item dos canadelles de argent per servir la missa, ab sengles glans petits al cubertor.

20. Item una *sgrellera* (5) de argent ab lo senyal del bisbe de Pau.

21. Item una capsa de argent per tenir hosties.

22. Item una *pau*: al mig de vori e antorn gornida de argent deurat, ab dos pasos (6) hun a quescuna part ab lo crucifix al mix de vori.

23. Item en dita caxa, en una capsa negre, gornida de argent deurat havia hun anell pontifical ab una pedra grossa al mig; gran, de color dor; e tres morades grandetes, e una olaue, mesas en creu; e mes entorn, quatre pedres petites morades e quatre de blaues e tres perles grosses e algunes de menudes. E mes en dita capsa dos anells Episcopals: hun ab pedra blauc, altre pedra morada.

FIDEL FITA.

(1) Camafeu.

(2) Lo *spill*, ó l' viril, que serveix ara, porta la fetxa de 1753.

(3) Família senyorial de Palera, aldea de Béuda en lo partit judicial de Olot.

(4) De poquíssim fondo.

(5) Plat de las canadelles. *Sgrallera* en lloch de *cetrillera* s' estila encara en las comarcas de Urgell y Berga.—Lo bisbe era Bernat de Pau 1436-1457.

(6) Imatjes ó misteris.

(1) La copa de Carlomagno, que no m' sembla fos d' ell, ha desaparegut.

(2) Noble família de *Cervós*.

(3) Ínfulas, ó cenefas que penjan derrera la mitra. En lo número següent s' escriu *cenastre*, *cenastres*. Eix mot falta en Labernia.

PERPINYÀ PER ARAGÓ.

Via fora!

I.

Ardit va en Joan de Coloma
cavaller en son cavall,
à cercar ampurdanesos
per á lliurá á Perpinyà.

Per no móure en lloch sospitas
ell tot sol se n' es anat;
no porta espasa á la cinta,
ni al pit lo blassó reyal;

mas per có de sa partida
qui 'u sabès no ha mancat pas,
y á mîg camí una parada
de francesos s' ha amagat.

Del castell de Bella-Garde
mes de trenta n' han baixats;
lo governador qui 'ls mena
espera á en Coloma á pas.

Quan prop del Perthus arriba
ja 'l veu venir camí avall,
y per mes que l' altra trota
ses rahóns te d' escoltar.

«Dèu us guard, en Joan Coloma,
lo secretari reyal,
com les noves vulláu dirme
que porteu de Perpinyà:

«L' han deixada ja 'ls francesos
com lo rey ha disposat
satisfent los vers desitjos
dels amichs dels catalans?»

Mîg sonriguent, en Coloma,
li respon sens sospitar:

«Per rey que 'l Rey Carles sia
d' ell allí ningú 'n fa cas.

«En lloch d' entregar la vila

«á la gent del rey Ferran,

«cumplint, com es lley complirse,

«lo qu' abdós Reys van pactar;

«En Carmaing ha tret los cónsols

«que lo poble va nombrar,

«y han respost á canonades

«als vehins de Perpinyà,

«que s' han alsat tots á l' una

«pe' 'ls drets del comú tornant.

—Y ara, vos...—«Vaig á Figueres

«á enmenarment gent d' allá

«per fer entendre als francesos

«que no 's juga ab catalans!

—No feréu tal, en Coloma,

«sens que á honrarne abans vingáu

«al castell de Bella-Garde

«del que jo sò comandant.»—

Y á l' hora qu' aixís parlava,

son amagatall deixant,

mitjant camí los de França

botan tots, espasa en má.

—«Caps de Dèus!» crida en Coloma

al mirarse rodejat

per los cavallers francesos;

«¡valentia hèu feta gran!

«Si aixís conqueriu las glorias

«que per tot blasonéu tant,

«ans que cavaller de França
«ser juhèu es mes honrat!

II.

Poch enllá de la Junquera
un prohóm rossellonés
vehent pendre á en Joan Coloma
posa á trot lo seu corcell.

—«Via fora, montanyesos!

«via fora, sometent!

«que á en Coloma los francesos

«se 'n emportan presoner!»—

Y deixant á son darrera

pobles y casals deserts,

abans de poch ja capdilla

gran estol de brava gent.

Llá d' enllá brandan campanes

sometent per tot arréu;

magalles tornan espases,

les falcons ja son mosquets.

—«Al Perthus! A Bella-Garde!»

cridan á l' hora corrent;

y «Al Perthus! á Bella-Garde!»

serra y vall tot repeteix.

Ben prompte á l' estol encalcan

que á en Coloma porta prés

y enardits «Aragó!» cridan,

«Aragó y muyra 'l francés!»

Temps no tenen d' adonarsen

que ja 'ls tenen demunt seu,

y al drinch del acer tot d' una

respón dels mosquets la veu.

Sens vida francesos cauhen-

mentres fugen los demés,

y al veures lliure en Coloma,

aixecantse en los estreps

demana al punt una espasa

y diu així ab ronca veu:

«¡Via sú! que ja son nostres;

«á venjar perpinyanenchs!»

Y al ressó de ses paraules

cel y terra retenteix.

III.

Monsenyor Bisbe d' Alby

en nom del Rey terça volta

de que entregue á Perpinyà

á en Carmaing l' ordre li dona.

Com del Consell de París

obeheix tan sols les ordres,

la presó del messatger

ha donada per resposta;

Y als crits de ¡Visca Aragó!

s' ha alçat al saberho 'l poble,

que del vas del sofriment

ha engolit l' última gota!

En Carmaing los seus canons

demunt Perpinyà hi aboca

y sang y oyd al ensemps

sent bullí en son pit lo poble.

Y lluytan! Y á l' hora 's sent

dels combatents la cridoria,

y 'ls gemechs dels qui, nafrats,

se revolcan en sang propia.

Y bales venen y van;

sens treuga los colps se donan;
cada home es un mur vivent,
cada casal una torra.

Y en lo desfet del combat
míg torbada la Victoria
no sab d' abdós combatents
á quin done la corona.

De sobte mágich un crit
va corrent de boca en boca
que l' ardimient en lluytar
dels perpinyanenchs redobla.

—«Per la porta de Ceret
ab los seus entra en Coloma!»—
mentres camí de París
en Carmaing tot fugint, trota.

Ja 'l francés acorralat
les armes, retut, amolla
y llançan los d' Aragó
alegres crits de victoria.

Ja llibert es Perpinyá;
Privil-legis tè altra volta,
qu' així en nom del senyor Rey
ho promet en Joan Coloma.

Y oblidant llurs sofriments
lo poble 'ls ayres aixorda
al crits de ¡Visca Aragó!
¡Visca l' unió d' abdós pobles!

FELIP PIROZZINI Y MARTÍ.

8 de octubre de 1873.

BIBLIOGRAFIA.

LA PANOLLA,

colecció de cuentos, rondallas y novelas per
D. Francesch Pelay Briz.

Ab lo títol de *La Panolla* ha donat á la estampa lo mestre en Gay Saber D. Francesch Pelay Briz un bonich llibre arplech de historias, cuentos y rondallas, inéditas unas, publicadas altres en periódichs y revistas. Eixos volums son apropósit pera millor coneixer la vida y las tendencias del modern renaixement de la literatura de nostra comarca, y pertant son mereixedors d' elogi los escriptors y poetas catalans que los donan á llum, treyntne de llur trevall poquíssim profit sino perdua material dels gastos de la estampació.

En todas las obras de D. Francesch Pelay Briz se trova un viu amor á las tradiciones y al esperit de Catalunya. No content de estudiarlo en lo que encara conserva de fesomia propia, lo ha cercat en sos antichs cronistas y poetas, en las cansons de la terra, moltas ja del tot oblidadas, casi todas maravellas de música y de poesía, en las rondallas que prop del foch se contan y en las llegendas que han nascut dins dels vells casals, dins dels castells y palaus ahont tingueren lloch las festas mes preuhadas de nostra historia. Eixa sava, eix color local se veu ab mes ó menys forsa en tots los treballs del senyor Briz, y aixó constituheix sens dubte un de sos mérits mes grans als ulls dels bons aymadors de las lletras catalanas.

La Panolla no debia esser y no es una excepció de la regla. Todas las composicions que conté son catalanas d' esperit y catalanas de sentiment. Agradosas per la manera com están escritas, portan á la inteligencia un exemple ó una advertencia en las conclusions que dels assumptos clarament se 'n treuhen. Aixís succeheix ab las cristianas narracions

La carbassetada del pobre y Lo deixeble de Jesus, en las novel·letas *Carles*, *Una historia de dol* todas las que ensenyan á no fer á los demes lo que un pera sí no vulla. Altres com *La Perera de Miséria* enclouen un pensament filosófic, desenrotllat ab forsa dramática y ab gran nombre d' accidents qu' entretenen al lector y li fan recórrer ab afany las páginas del llibre. En *Lo quadro del frare* un fet tradicional històric presenta la humilitat del qui cerca gloria mes alta de la que 's troba en la terra y en *Sta. Caterina* l'amor als monuments de l' art se barreja ab los crits qu' arrenca al cor lo vandalisme dels qui han cremat iglesias y destruit casas de vila ab lo fals pendó de la civilisació y del progrés. Rondalla es qu' encisa la anomenada *La filosa*, de la qual lo major elogi que n' podem fer es recomanar á nostres lectors que no deixin de llegirla si volen passar un rato deliciós.

En una paraula, *La Panolla* es un nou llibre qu' augmentará honrosament lo nombre dels qu' avuy forman la moderna biblioteca catalana. Per haberlo publicat mereix enhorabonas lo senyor Briz y *LA RENAXENSA* se complau en donárselas de tot cor com la donarán també tots los verdaers catalanistas.

FRANCISCO MIQUEL Y BADIA.

NOVAS.

Lo Consistori dels Jochs Florals pera l' any present de 1874 ha quedat constituït definitivament per los Srs. D. Albert de Quintana, president; vocals, D. Marian Aguiló, D. Antoni Camps y Fabrés, Don Joseph Coll y Vehí, D. Francesch Masferrer, D. Pere Nanot-Renart y vocal secretari, D. Joan Sardá. Del discurs de gracias ne queda encarregat lo Sr. Nanot-Renart.

Ha vist la llum un altre quadern del *Cansoner de les obretes mes divulgades en nostra lengua materna duran los segles XIV, XV é XVI*. Conté unas preciosas Coblas sobre formenters y usurers y de mes á mes un vilancet, dos delicadas vinyetas y gran nombre d' elegantas orlas, estampat tot á Barcelona per Pere Regnier. Lo recomanem als amants de nostra literatura y á tots aquells que vullan estudiar la tipografia en lo primer segle de sa aparició.

Ha aparegut un nou setmanari catalá titolat *Lo Ponton*. També s' ha publicat l' almanach de *La Campana de Gracia*.

S' ha estrenat al Circo una pessa en un acte titulada *Lo que son casualitats*.

La companyia del Teatre Catalá está ensajant la nova producció en tres actes *L' agraïment*, que aviat se posará en escena.

Tenim una satisfacció en consignar que la *Societat del Born* que tantas llágrimas havia axugat en los quinze anys que contava de vida ha sigut reorganizada ab lo complet assentiment dels socis que la formavan, continuant donchs en sa obra benéfica.

Estampa de *La Renaxensa*, Montjuich del Bisbe, núm. 3.

Any IV

PERIÓ

PREUS
Tres mesos.
Al estrange
Ultramar, t
Un número

Editta di Belco
Joseph Pres
ma; per Ed
toni Llabe
Fidel Fita
tell de Vila
Girbal.—Bi
sa dama (p
de la lleng
Folletti.—Á la
Banyolas (

Com á
nyor Ob
Cataluny
judici cr
rescut

Ópera e

Cada v
triunfo a
sevol del
tim en l
deixem l
dolças m
critica in
de notab
compatri
Molts
lo nostre
nova del
guar si
sistian á
tivat per
que va
eixa rev
bon écz